

Research Paper

The Concept of Freedom from the Perspective of Iranian Women

Fatemeh Sadr Nabavi^{1*}, Monireh Mahdizadeh²

1. Assistant Professor, Department of Social Sciences, Mashhad Branch, Islamic Azad University, Mashhad, Iran

2. MA in Social Research, Department of Social Sciences, Mashhad Branch, Islamic Azad University, Mashhad, Iran

Received: 2023/12/01

Revised: 2024/10/16

Accepted: 2025/01/26

Use your device to scan and read
the article online

DOI:

10.71801/JZVJ.2025.1175451

Keywords:

Individual freedom, civil freedom, security freedom, Isaiah Berlin

Abstract

Objective: Iran is on the verge of a transformation of cultural foundations, and change seems inevitable. In the midst of this historical transition, the concept of freedom, like many other concepts, needs to be re-cognized.

Method: The present study was conducted with a mixed approach with the aim of understanding the attitude of Iranian women towards the concept of freedom. Thematic analysis and survey methods were selected, and the statistical population was girls and women aged 17 to 50. The sample size in the qualitative section was 205 people until data sufficiency was achieved, and in the quantitative section, 1227 samples. The selected tools were interviews and questionnaires, and reliability was tested through an agreement test between coders. Content and criterion validity was used, and reliability was measured with Cronbach's alpha.

Findings: Civil freedom was observed as the most important common concern of women in looking at the concept of freedom. Its sub-themes were, respectively, "Reviewing the laws of hijab, security, and establishing justice." The effect of religiosity on individual and civil freedom was greater in people over 30 years of age. Marital status had an inverse effect on individual freedom, and the effect of education level on individual freedom was direct, and in people over 30 years of age, it showed the greatest effect on civil freedom.

Conclusion: What is worth considering in the results is that women's view of the concept of freedom is more of a civic concern than an individual one; civil in this sense, factors such as freedom of expression, freedom of security (life, financial, job, and travel), proper implementation of laws, establishing justice, reviewing customs and hijab laws, and finally freedom of belief. The reality is that Iranian women are in a special part of history. Iranian society has not yet fully followed the path of modernity, and tradition and prejudices still cast a shadow over their lives. On the other hand, women have been able to at least keep up with the changes in society in their relationship with the outside world through the globalization of culture and the development of communication networks, etc. view modernity; therefore, this dual position, along with their new understanding of the concept of freedom, has created a special and complex situation for them.

Citation: Sadr Nabavi F, Mahdizadeh M. The Concept of Freedom from the Perspective of Iranian Women. Quarterly Journal of Women and Society. 2025; 16 (61): 127-144

***Corresponding author:** Fatemeh Sadr Nabavi

Address: Assistant Professor, Department of Social Sciences, Mashhad Branch, Islamic Azad University, Mashhad, Iran

Tell: 09394487161

Email: Fatemeh.sadrnabavi@iau.ac.ir

Extended Abstract

Introduction

By looking at different periods of history, it is clear that the issue of freedom is one of the oldest issues of women, so that; Some experts consider gender debates as the history of the struggle for freedom (1) Research shows that the position of women in Iran is constantly changing, this ups and downs, depending on the conditions of the society, has caused the role of women to be prominent in some periods and this role and presence to be less prominent in some periods (2). The necessity of the current study is the attitude of Iranian women towards the concept of freedom. The purpose of the research is to find out the attitude of Iranian women towards the concept of freedom in two age groups under 30 years and over 30 years and comparing their attitude towards freedom.

Materials and Methods

The current research has a mixed approach of the data transformation model alignment plan. The method used in the qualitative part was thematic analysis and in the quantitative part it was a survey. The statistical population was 205 in the qualitative section and 1227 in the quantitative section. The tools used in the qualitative part were semi-structured interviews of the type of attitudinal questions in the three cognitive, behavioral and emotional parts of the research field, and the questionnaire was used in the quantitative part. In order to ensure the reliability of the tool in the qualitative section, all the interviews in the research field were recorded and analyzed by the coders; Verification of the codes, in addition to the agreement test, by taking the agreement function with a default of 90% similarity and also by holding a meeting between the researchers and the coders, the exact components of the identification and verifiability of the qualitative part have been confirmed. The validity of the tool is a small part of the type of content and criteria and has been approved by the professors. The reliability of the questionnaire was obtained through Cronbach's alpha of 0.912, which indicates very good reliability

in survey research. The sample size in the quantitative section was 357 people according to Cochran's formula. The analysis of the data obtained in the qualitative part was done by using the Maxqda 2020 software in thematic analysis method and in the quantitative part through the SPSS26 software in two descriptive and inferential parts.

The number of interviewees in the age group below 30 years was 68 people and in the age group above 30 years 137 people.

Findings

Summarizing the qualitative part: civil freedom was seen as the most important common concern of women in both groups when looking at the concept of freedom. The sub-themes of civil freedom, in order from the most to the least repeated, "revision of hijab laws, freedom of security, establishment of justice, revision of customs, correct implementation of laws, freedom of speech and freedom of opinion" have been obtained; And in the next step, the theme of individual freedom was extracted with 101 repetitions. The sub-themes related to individual freedom, in order from most to least, were related to "freedom in choosing clothing, freedom of choice, freedom of thought and thought". In the following, the difference that was observed in women's view of the concept of freedom between the two groups is; The age group below 30 years has expressed individual freedom along with the right to live a life full of vitality and body management with personal opinion, and in the age group above 30 years, individual freedom has been along with body management according to the cultural and social conditions of the society. In the age group over 30 years old, 11 cases mentioned following the rules, and 8 cases referring to freedom combined with religion. Summary of the quantitative part: the demographic variables of the participants included the marital status, education level, occupation and income level of the head of the household, which in the group under 30 years of age, respectively, "the single class with the highest attendance, income under 10 million Tomans per month, students and in

Most of the participants were "under diploma"; And in the group over 30 years old, respectively, the categories were "income below 10 million Tomans per month, employed, under-diploma and bachelor, and finally single". The results of the test showed that the variable of religiosity on the variables of personal and civil freedom in the group over 30 years old is more than the group under 30 years old, and also the effect of religiosity in both groups on individual freedom is more than that of civil freedom, and in the results of the regression coefficients of the effect Religiosity in the group over 30 years old is more than the group under 30 years old. Marital status has shown the opposite effect on individual freedom in both groups. The level of education in both groups has shown the greatest effect on individual freedom and in the group over 30 years old on civil freedom. The variable effect of the income level of the head of the household in the group under 30 years of age was on personal freedom, then civil, and in the group over 30 years of age, it showed a direct relationship with personal freedom and an inverse relationship with civil freedom. Discussion The integration of the results of the qualitative and quantitative part of the research has shown; Iranian women's attitude towards the concept of freedom can be divided into three categories: individual freedom, civil freedom, and religious freedom. In relation to individual freedom, the results indicate that in two age groups, in the themes of freedom in thought and thought, freedom of choice and freedom in choosing clothing are part of common attitudes and the most frequent theme is related to freedom in choosing clothing, and in management A distinction has been made between the attitudes of people under 30 years old and over 30 years old; As women under 30 years of age consider body management as correct according to their personal opinion

and women over 30 years of age agree with body management according to the cultural, social and customary conditions of the society, although there is freedom in choosing clothing, but they pay attention to custom and law.

Conclusion

civil freedom was seen as the most important common concern of women in both groups when looking at the concept of freedom. The view of individual freedom was different in two age groups. the effect of religiosity on personal and civil freedom was greater in the group over 30 years old, religiosity was more effective on individual freedom than civil freedom in both groups. Marital status had an inverse effect on individual freedom in both groups. The effect of education level in both groups is direct on individual freedom and it has shown the greatest effect on civil freedom in people over 30 years old.

Ethical Considerations

Compliance with ethical guidelines

In all stages of research, the principles of professional research ethics have been considered, as well as scientific quality, participants' comfort and respect for their dignity and rights.

Funding

All financial resources and costs for research and publication of the article have been paid by the authors and no financial support has been received.

Authors' contributions

All authors contributed to the preparation of the article.

Conflicts of interest

There is no conflict of interest in this article.

مقاله پژوهشی

مفهوم آزادی از نگاه زنان ایران

فاطمه صدرنبوی^{۱*}، منیره مهدی زاده^۲^۱. استادیار، گروه علوم اجتماعی، واحد مشهد، دانشگاه آزاد اسلامی، مشهد، ایران^۲. کارشناسی ارشد، رشته علوم اجتماعی، پژوهشگری، واحد مشهد، دانشگاه آزاد اسلامی، مشهد، ایران

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۹/۱۰

تاریخ داوری: ۱۴۰۳/۰۷/۲۵

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۱/۰۷

از دستگاه خود برای اسکن و خواندن
مقاله به صورت آنلاین استفاده کنید

DOI:

10.71801/JZVJ.2025.1175451

واژه‌های کلیدی:

آزادی فردی، آزادی مدنی، آزادی امنیت، آیزایا برلین

چکیده

هدف: ایران در آستانه‌ی دگرگونی شالوده‌های فرهنگی است، بنظر می‌رسد تغییر اجتناب ناپذیر می‌باشد. در میان این گذار تاریخی مفهوم آزادی مانند بسیاری از مفاهیم دیگر نیاز به شناختی از نو دارد.**روش:** این پژوهش با رویکردی آمیخته با هدف شناخت نگرش زنان ایرانی نسبت به مفهوم آزادی انجام شده است. روش تحلیل تماتیک و پیمایشی انتخاب شده و جامعه آماری دختران و زنان ۱۷ تا ۵۰ سال بوده‌اند. حجم نمونه در بخش کیفی تا رسیدن به کفایت داده‌ها ۲۰۵ نفر و در بخش کمی ۱۲۲۷ نمونه بوده است. ابزارها مصاحبه و پرسش‌نامه انتخاب شده و اطمینان‌پذیری از طریق آزمون توافق بین کدگذاران انجام شد. روایی از نوع محتوا و ملاک بوده، پایایی با آلفای کرونباخ سنجش شده است.**یافته‌ها:** آزادی مدنی به عنوان مهم‌ترین دغدغه مشترک زنان در نگاه به مفهوم آزادی مشاهده شد. زیر مضمون‌های آن به ترتیب "بازنگری در قوانین حجاب، امنیت، و برقراری عدالت بوده است. تاثیر دینداری بر آزادی فردی و مدنی در افراد بالای ۳۰ سال بیشتر بوده است. وضعیت تاهل تاثیر معکوس بر آزادی فردی داشته و سطح تحصیلات بر آزادی فردی رابطه‌ی مستقیم و در افراد بالای ۳۰ سال نسبت به آزادی مدنی بیش‌ترین اثر را نشان داده است.**نتیجه‌گیری:** آنچه در نتایج قابل تامل است، نگاه زنان ایرانی نسبت به مفهوم آزادی، بیش‌تر دغدغه‌ای مدنی‌ست تا فردی؛ مدنی بدین معنا، عواملی از جمله آزادی بیان، آزادی امنیت (جانی، مالی، شغلی و رفت و آمد)، اجرای درست قوانین، برقراری عدالت، بازنگری در عرف و در قوانین حجاب و در نهایت آزادی عقیده. واقعیت اینجاست زنان ایرانی در بخش خاصی از تاریخ قرار گرفته‌اند. جامعه‌ی ایران هنوز مسیر مدرنیته را کاملاً طی نکرده، و سنت و تعصبات بر زندگی‌شان سایه افکنده است، از طرفی، زنان در ارتباط با دنیای بیرون به واسطه‌ی جهانی‌شدن فرهنگ و توسعه‌ی شبکه‌های ارتباطی و غیره توانسته‌اند دست کم تغییرات جوامع مدرن را مشاهده کنند؛ بنابراین این موقعیت دوگانه در کنار فهم جدید آن‌ها از مفهوم آزادی، وضعیت خاص و پیچیده‌ای را برایشان ایجاد کرده است.

* نویسنده مسئول: فاطمه صدرنبوی

نشانی: استادیار، گروه علوم اجتماعی، واحد مشهد، دانشگاه آزاد اسلامی، مشهد، ایران

تلفن: ۰۹۳۹۴۴۸۷۱۶۱

پست الکترونیکی: fatemeh.Sadrnabavi@iau.ac.ir

مقدمه

با آغاز دوران روشنگری در اروپا شماری از مفاهیم مدنی و اجتماعی که تا آن زمان بر سرشت جوامع حاکم بودند دستخوش تحولات بسیاری گشتند. از جمله تحولاتی که در آن دوره مورد توجه قرار گرفت مفهوم آزادی و تحول آن بود. مفهوم آزادی در کنار مفهوم برابری در شمار جستارها و شعارهای اساسی فیلسوفان قرار گرفت. این توجه عام، تفسیرهای گسترده و متنوعی از این مفهوم را در برداشت، به طوریکه؛ به این مفهوم توجه خاص شد و گوناگونی و پراکندگی مفهوم آزادی سراسر دنیا را در بر گرفت (۳).

با نگاهی به ادوار گوناگون تاریخ مشخص می‌شود، مفهوم آزادی از ریشه‌دارترین مباحث مربوط به زنان است و چنان وسعت یافته است که بیش از یک سده موضوع بحث‌های فراوان قرار گرفته است. بعضی از صاحب‌نظران، بحث‌های جنسیتی را تاریخ مبارزه برای آزادی می‌دانند (۱).

در ایران نیز مفهوم "آزادی" برای نخستین بار در مسیر جنبش مشروطه، در راس شعارهای نخبگان قرار گرفت (۴). یکی از علمایی که نخستین نظریه دموکراسی پارلمانی را مطرح ساخت آیت‌الله نائینی بود. این اندیشه‌ها بعدها در دوره انقلاب اسلامی مورد توجه علمایی همچون مطهری نیز قرار گرفت (۵). پژوهش‌ها نشان می‌دهد شرایط زنان در جامعه ایران دائماً در حال تغییر و نوسان بوده این اوج و فرود، بستگی به شرایط جامعه داشته که باعث می‌شده در دوره‌ای نقش زنان در امور سیاسی، اجتماعی و فرهنگی پررنگ و در دوره‌ای این نقش و حضور کمرنگ‌تر شود (۶). در دوران معاصر و با ورود مدرنیته به جامعه ایران زنان به باز تعریف هویت خویش در سایه دگرگونی‌های کلان اجتماعی پرداخته‌اند، اما روند تغییر نقش‌های سنتی زنان فرآیندی بی‌چالش نبوده است (۷). با توجه به تصادم تمدن اخیر مغرب زمین با جهان اسلام و جامعه در حال گذار ایران پرسش‌های تازه‌ای در حوزه آزادی زنان شکل گرفته است که لزوم پاسخگویی به آنها اولویت بیش‌تری نسبت به گذشته پیدا کرده است. این مهم لزوم مطالعه نگرش زنان ایرانی نسبت به مفهوم آزادی را شکل می‌دهد. هدف پژوهش پی بردن به نگرش زنان ایرانی نسبت به مفهوم آزادی در دو گروه سنی زیر ۳۰ سال و بالای ۳۰ سال و مقایسه نگرش‌شان نسبت به آزادی می‌باشد.

اندیشمندان بسیاری در ادوار مختلف تاریخ مفهوم آزادی را مورد مطالعه قرار داده و نظریات متفاوتی از هر کدام در اسناد تاریخی یافت می‌شود. از ماکیاولی فیلسوف سیاسی ایتالیایی قرن ۱۶ میلادی که آزادی را با عنوان شهروندان آزاد به عنوان شاخصی در نظریه‌اش استفاده می‌کند تا انگاره‌های پست‌مدرن

که به آزادی در پساساختار فوکو می‌رسیم با آرا گوناگونی مواجه هستیم (۸). برای افلاطون آزادی رابطه مستقیم با معرفت دارد و یا نزد هابک، آزادی به معنای جدایی از همه قیود و بندها و رها شدن در دنیای غرایز نیست بلکه برعکس او آزادی را در چارچوب قید و بندهای کلی، یعنی قانون میسر می‌داند. او به نقل از کانت می‌نویسد: «انسان تا زمانی آزاد است که از هیچ‌کس، جز قانون اطاعت نکند.» آزادی به این معنا عبارت است از تعیین حدود اختیار افراد توسط حکومت قانون و جلوگیری از تحمیل اراده آزاد یک فرد به افراد دیگر (۹).

در این پژوهش مبنا و چارچوب پژوهش به‌خصوص در بخش کمی اندیشه آیزایا برلین و ماده‌های ۲، ۳، ۶، ۷، ۱۸، ۱۹ و ۲۳ در اعلامیه جهانی حقوق بشر و همچنین، اصول ۱۹-۲۰-۲۱-۲۸-۲۷ و ۳۱ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران مورد توجه می‌باشد. اظهارات لیبرال مطرح عصر مدرن، آیزایا برلین از مفهوم آزادی موضوع بحث‌های مربوط به هرگونه مسائل سیاسی، اجتماعی و اخلاقی مرتبط با آزادی‌ست. مفهوم آزادی برلین، از بنیادی‌ترین مباحث فلسفی وی و به نوعی کانون مرکزی اندیشه‌های اوست. برلین به‌عنوان یک تکثرگرا، رده‌بندی ارزش‌ها را شکست‌یافته و محکوم می‌سازد. وی آزادی را به «آزادی منفی و آزادی مثبت» تقسیم می‌کند. آزادی منفی (فردی) در نگرش وی، حاضر بر محدوده آزادی‌های شخصی انسان است؛ بخشی که از نظارت قانون جداست^۱. آزادی مثبت (مدنی) برلین، مفاهیمی کلی‌ست که در قالب یک نظام یا قوانین؛ اعمال، رفتار و روابط انسان‌ها را تا حد زیادی شکل می‌دهد. آزادی فردی و آزادی مدنی در نظر برلین ارزش‌های حقیقی هستند که گاهی ممکن است با یکدیگر تعاند پیدا کنند ولی در دیگر موارد امکان دارد با هم پیوند یافته و حتی وابسته به یکدیگر باشند (۱۰).

عمادی ۱۳۹۷ در رساله‌ی خود نگرش دانشجویان زن نسبت به عدالت اجتماعی و آزادی را مورد مطالعه قرار داده است؛ در نتایج وی، رویکرد آزادی‌طلب و عدالت‌خواه و ضداستعمار دانشجویان گزارش شده است. با این تفاوت که در دو حوزه آرمان‌آزادی و آرمان‌عدالت گرایش متوسط به بالا مشاهده شده است (۱۱). علیخانی ۱۳۹۶ رابطه بین میزان گرایش زنان جوان به سبک زندگی مدرن و نظر آنان نسبت به آزادی را در شهر تهران کاوش و بررسی نموده است؛ نتایج وی بیانگر همبستگی بالای بین متغیرها را نشان داده است (۸) و یا در پژوهشی دیگر شایگان‌فر ۱۳۹۳ به رابطه دینداری و نگرش زنان نسبت به آزادی پرداخته است؛ نتایج پژوهش وی گویای همگرایی بین دینداری و آزادی در نگرش زنان بوده است (۱۲). ملکی و

^۱ چیزی که امروزه به‌عنوان حریم خصوصی مطرح است.

روش پژوهش و ابزار پژوهش

این پژوهش دارای رویکردی آمیخته از نوع طرح همسوسازی مدل تبدیل داده‌ها است. فرآیند اجرای روش پژوهش بدین ترتیب بوده است: گردآوری داده‌های کیفی^۶ << تحلیل داده‌های کیفی>> گردآوری داده‌های کمی^۷ << تحلیل داده‌های کمی >> مقایسه و ارتباط دو نتایج << تفسیر داده‌های کمی و کیفی بصورت یکپارچه >> و در نهایت، شناسایی نگرش زنان نسبت به مفهوم آزادی است که هدف پژوهش می‌باشد.

استفاده از روش‌های پژوهش ترکیبی به این دلیل که پژوهشگر برای حل مسئله، مجاز به استفاده از تمامی روش‌هاست روشی کاربردی بشمار می‌رود؛ به این ترتیب که پژوهشگر با استفاده از ترکیب تفکر استقرا و قیاس و با کنار هم گذاشتن نقاط قوت و ضعف روش‌های کمی و کیفی به درک بهتری از مسئله پژوهشی می‌رسد (۳۴). به بیان دیگر؛ از یک سو با انتخاب حجم نمونه بزرگ و تعمیم در رویکرد کمی و از سویی دیگر با انتخاب نمونه کوچک و عمیق شدن در مسئله مورد بررسی به نتایجی بهتر نسبت به روش‌های صرفاً کمی یا کیفی نائل می‌شود (۳۵).

طرح همسوسازی متداول‌ترین رویکرد در روش‌های ترکیبی است (۳۴). هدف از این طرح به دست آوردن داده‌هایی متفاوت، اما مکمل در مورد یک مسئله می‌باشد (۳۶). روش مورد استفاده در بخش کیفی تحلیل تماتیک و در بخش کمی از روش پیمایشی استفاده شده است. ابزار مورد استفاده در بخش کیفی مصاحبه‌های نیمه ساختاریافته از نوع سوالات نگرشی در سه بخش شناختی، رفتاری و عاطفی در میدان پژوهش بوده است، و در بخش کمی از پرسش‌نامه استفاده شده است. به‌منظور اطمینان پذیری^۸ ابزار در بخش کیفی، تمامی مصاحبه‌ها در میدان پژوهش ثبت و ضبط شده و توسط کدگذاران مورد تحلیل قرار گرفته است؛ راستی آزمایی کدها افزون بر آزمون توافق از راه گرفتن تابع توافق با پیش فرض ۹۰ درصد تشابه و همچنین، با برگزاری جلسه‌ای بین پژوهشگران و کدگذاران، مولفه‌های دقیق شناسایی و تاییدپذیری^۹ بخش کیفی مورد تایید قرار گرفته است. روایی^{۱۰} ابزار بخش کمی از نوع محتوا و ملاک بوده و به تایید اساتید رسیده است. پایایی^{۱۱} پرسش‌نامه از راه آلفای کرونباخ ۰/۹۱۲ بدست آمده که نشان دهنده پایایی

همکارانش ۱۴۰۳ مطالعه‌ای با عنوان تبیین جامعه‌شناختی عوامل اثرگذار بر مدیریت‌بدن در شهر سنندج انجام داده‌اند نتایج پژوهش آنها نشان داده است مدیریت‌بدن از یک سو فرصتی برای سلامت وضعیت جسمانی و اتخاذ سبک زندگی سالم و از سویی دیگر تهدیدی برای سلامتی و سبک زندگی ناسالم و تظاهرگونه می‌باشد. به همین منظور مسئولان می‌توانند با افزایش آگاهی و مهیا سازی بستر و شرایط لازم از این فرصت برای معرفی و الگوسازی بهره بگیرند (۴۵). در پژوهشی دیگر نیکخو و همکارانش ۱۴۰۳ به تبیین نقش عفاف و حجاب در پایداری امنیت اجتماعی از دیدگاه قرآن پرداختند. نتایج پژوهشگران نشان داده است برای دستیابی به اصلی‌ترین نیازهای واقعی انسان و جامعه انسانی، فهم مبتنی بر قرآن است که ارائه دهنده راهکار تضمینی برون‌رفت از بحران‌های اخلاقی و اجتماعی است (۴۶). در پژوهشی دیگر، پرویزی و همکارش ۱۳۸۳ پژوهشی با هدف سلامت دختران نوجوان و پارادوکس آزادی- محدودیت انجام داده‌اند نتایج نشان می‌دهد؛ تاکید نوجوانان بر ارتباط سلامت با آزادی- محدودیت نشان‌دهنده آرمان‌گرایی دختران نوجوان است که از ویژگی‌های این دوره سنی به شمار می‌رود (۱۳). در نهایت، می‌توان به پژوهش‌های پژوهشگران دیگری که پژوهش‌های مربوط به سال‌های ۹۰ تا ۹۷ در رابطه با این موضوع را شامل می‌شود، اشاره کرد. مطالعات پژوهشگرانی چون آقاکندی (۱۴)، فرجی و کزازی (۱۵)، جوکار (۱۶)، کاردگر (۱۷)، جدا و نیلچی (۱۹)، قمی و کتابی (۲۰)، عباسی (۲۱)، عاشوری کیسمی (۱۰)، کوهی (۲۳)، اکوانی و همکاران (۲۴)، الماسی و همکاران (۲۵)، انصاری (۲۶)، ساواری (۲)، و اکبری مالستان (۲۷). همچنین، پژوهش‌های پژوهشگران خارجی مانند لگال (۲۸)، مارگارت می ۲۰۱۰^۱ (۲۹)، ادود تی جان ۲۰۱۰^۲ (۳۰)، اسه ۲۰۱۰^۳ (۳۱)، استفان ۲۰۰۵^۴ (۳۲)، گوئیگن چارلز ۲۰۱۱^۵ (۳۳)، اشاره نمود. شفاف است با توجه به گذشته طولانی از پیدایش مفهوم آزادی پژوهش‌های بسیاری انجام شده است، ولی پژوهشی که به‌صورت ترکیبی و با رویکردی اجتماعی به مسئله نگرش زنان به مفهوم آزادی مورد مطالعه قرار گرفته باشد، انجام نشده است. بنابراین، این پژوهش سعی دارد به نگرش زنان ایرانی نسبت به مفهوم آزادی دست یابد.

⁶ Qualitative

⁷ Quantitative

⁸ Credibility

⁹ Confirmability

¹⁰ Validity

¹¹ Reliability

¹ Margaret M, 2010

² ODowd, T. John, 2010

³ Osce, 2010

⁴ Rohde, Stephan, 2005

⁵ Guignon Charles, 2011

یافته‌های پژوهش

یافته‌های کیفی: یکپارچه سازی نتایج بخش کیفی پژوهش نشان می‌دهد، نگرش زنان نسبت به مفهوم آزادی در سه تم اصلی آزادی فردی، آزادی مدنی و آزادی توام با دینداری تقسیم می‌شود. در گروه سنی زیر ۳۰ سال ۳۸ مورد نگرش به آزادی فردی با مضمون‌های حق زندگی پر از نشاط و مدیریت بدن با عقیده شخصی دیده شده است. در گروه سنی بالای ۳۰ سال ۱۱ مورد نگرش به آزادی فردی با مضمون مدیریت بدن با توجه به شرایط فرهنگی و اجتماعی جامعه و ۷ مورد آزادی مدنی با پیروی از عرف و قوانین مشاهده شده است و در ادامه: ۸ مورد نگرش به آزادی توام با دینداری با مضمون پیروی از دین و حجاب توام با دینداری اشاره داشته‌اند. نگرش‌های مشترک در دو گروه سنی در ۱۰۱ مورد اشاره به آزادی فردی با مضمون‌های آزادی فکر و اندیشه، آزادی انتخاب (حق انتخاب به عنوان شهروند، حق انتخاب با رعایت حقوق دیگران، حق انتخاب در انجام کارهای دلخواه، حق انتخاب بدون قضاوت دیگران) و آزادی در انتخاب پوشش بوده است. و در ۲۰۳ مورد اشاره به آزادی مدنی با مضمون‌های آزادی بیان، آزادی امنیت (جانی، مالی، شغلی و رفت آمد)، اجرای درست قوانین، برقراری عدالت، بازنگری در عرف و بازنگری در قوانین حجاب بوده است. بیش‌ترین تکرار در تم‌ها مربوط به آزادی مدنی با ۲۰۹ بار تکرار و پس از آن آزادی فردی با ۱۵۰ بار تکرار و کم‌ترین تکرار مربوط به آزادی توام با دینداری بوده است که ۸ تکرار مشاهده شده است. جدول ۱ تم‌ها را به تفکیک نشان می‌دهد.

خیلی‌خوب در پژوهش‌های پیمایشی می‌باشد. جامعه آماری زنان بین ۱۷ تا ۵۰ سال ایرانی و عضو در صفحه‌ای از شبکه اجتماعی اینستاگرام با ۳۱۰ "کا" دنبال کننده بوده است. با به اشتراک گذاشتن پرسش‌نامه الکترونیکی اولیه (جهت شناسایی بستر صفحه و متغیرهای جمعیت شناختی^۱) جامعه مورد نظر مطالعه شده و پس از بررسی‌های متعدد صفحه مربوطه به عنوان جامعه آماری انتخاب گردیده است. فرآیند نمونه‌گیری در بخش کیفی با ورود به دایرک دنبال کنندگان و انتخاب آنها به صورت تصادفی تا انجام مصاحبه‌ها و رسیدن به کفایت داده‌ها ادامه داشته است.

نمونه‌گیری در بخش کمی با قرار دادن لینک پرسش‌نامه الکترونیکی به صورت استوری در صفحه مورد نظر انجام شده است. میزان حجم نمونه با توجه به میزان حداکثری بازدید روزانه و با در نظر گرفتن مقدار خطای ۰/۰۵ که کران خطای مورد توجه در بیش‌تر پژوهش‌ها می‌باشد ۳۵۷ نفر بدست آمد. لازم به ذکر است پاسخ دهندگان زن طی ۴۸ ساعت اولیه در فرآیند نمونه‌گیری به ۱۲۲۷ نفر رسیدند و با توجه به دریافت اطلاعات ۴ برابری نسبت به حجم نمونه مورد نیاز در پایان ۴۸ ساعت اول، نمونه‌گیری در بخش کمی به پایان رسید. تجزیه و تحلیل دیتای بدست آمده در بخش کیفی با استفاده از نرم‌افزار Max q da 2020 به روش تحلیل تماتیک و در بخش کمی از راه نرم افزار Spss 26 در دو بخش توصیفی و استنباطی انجام شده است. تعداد مصاحبه شوندگان در گروه سنی زیر ۳۰ سال ۶۸ نفر و در گروه سنی بالای ۳۰ سال ۱۳۷ نفر بوده‌اند.

1. Demographic

جدول ۱. تم‌ها و زیر تم‌های بدست آمده در بخش کیفی

گروه سنی زیر ۳۰ سال		گروه سنی بالای ۳۰ سال		نگرش‌های مشترک در دو گروه سنی	
اصلی	زیر مضمون	تم اصلی	زیر مضمون	تم اصلی	زیر مضمون
آزادی فردی (۳۸)	- حق زندگی پر از نشاط (۶)	آزادی فردی (۱۱)	- مدیریت بدن با توجه به شرایط فرهنگی و اجتماعی جامعه (۱۱)	آزادی فردی (۱۰۱)	- آزادی فکر و اندیشه (۲۸)
- مدیریت بدن با عقیده شخصی (۳۲)					- آزادی انتخاب (۳۴) {حق انتخاب به عنوان شهروند (۱۵)، حق انتخاب با رعایت حقوق دیگران (۷)، حق انتخاب در انجام کارهای دلخواه (۴)، حق انتخاب بدون قضاوت دیگران (۴)}
		آزادی مدنی (۷)	- پیروی از عرف (۶)	آزادی مدنی (۲۰۳)	- آزادی در انتخاب پوشش (۳۹)
			- پیروی از قوانین (۱۱)		- آزادی بیان (۱۴)
					- آزادی امنیت جانی، مالی، شغلی و رفت آمد (۴۶)
					- اجرای درست قوانین (۱۵)
					- برقراری عدالت (۴۲)
					- بازنگری در عرف (۲۷)
					- بازنگری در قوانین حجاب (۵۰)
					- آزادی عقیده (۹)
		آزادی توام با دینداری (۸)	- پیروی از دین (۳)		
			- حجاب توام با دینداری (۵)		

اکرم به عنوان خلا دیده می‌شود، و با اشاره به بازنگری در قوانین حجاب با تاکید بیش‌تر به محتوا و اجرای قوانین معترض است.

بخش دوم: نگرش زنان زیر ۳۰ سال نسبت به مفهوم آزادی علاوه بر عبارات معنایی در بخش نگرش‌های مشترک موارد زیر مشاهده شده است.

آزادی فردی: مشارکت‌کننده در پژوهش ملینا ۲۴ ساله؛ «آزادی یعنی داشتن حق زندگی پر از نشاط و به دور از قضاوت، یعنی میدون دادن به جوونا»، و در مورد نگرش‌اش به آزادی حجاب: «بهترین کسی که می‌تونه در مورد حد و اندازه حجابم تصمیم بگیره خودم هستم». آیزایا برلین (۴۱) به محدودیت‌هایی اشاره می‌کند که باعث می‌شود فرد احساس آزادی فردی نداشته باشد همان احساسی که در نگرش ملینا ۲۴ ساله دیده می‌شود. بنظر می‌رسد ملینا با قضاوت شدن، با نادیده گرفته شدن و با حق انتخاب نداشتن با محدودیت‌هایی در آزادی فردی روبروست.

بخش سوم: نگرش زنان بالای ۳۰ سال نسبت به مفهوم آزادی

افزون بر عبارات معنایی در بخش نگرش‌های مشترک موارد زیر مشاهده شده است.

آزادی فردی: مشارکت‌کننده در پژوهش فاطمه ۵۴ ساله؛ در مورد نگرش به حجاب: «بنظرم پوشش و حجاب بدنم باید با شرایط فرهنگی و اجتماعی محل زندگیم مطابقت داشته باشه». بنظر می‌رسد فاطمه بین نگرش‌اش به آزادی فردی و عرف جامعه ارتباط مستقیمی قائل است. آزادی فردی را تا حدی بر خود مجاز می‌داند که سبب هنجارشکنی در جامعه نگردد. این نگاه به نظریه هایک نزدیک است، هایک آزادی را به معنای جدایی از همه قیود نمی‌داند. وی آزادی را در چارچوب قانون می‌پذیرد (۹).

آزادی مدنی: مشارکت‌کننده در پژوهش لیلا ۵۶ ساله؛ «آزادی تا جایی که به عرف صدمه وارد نکنه مجازه، حد آزادی رو قانون مشخص می‌کنه نه من، آزادی یعنی پیروی از قوانین». و در مورد نگرش‌اش به حجاب: «رعایت عرف جامعه لازمه حتی اگر مخالف عقیدمون باشه، بنظرم اگر به حجاب اعتقاد نداریم باید هنگام حضور در جامعه مطابق با قانون رفتار کنیم». بنظر می‌رسد لیلا حد آزادی مدنی‌اش را با توجه به قوانین برای خودش ترسیم و تعریف می‌نماید که این نوع نگرش باز می‌گردد به همان تعریف برلین از ترسیم حد و مرز بین آزادی فردی و مدنی، که پایبندی به قوانین را حد آزادی مدنی می‌داند. آزادی از دیدگاه هایک به این معنا عبارت است از

گفتنی است در ادامه، نگرش‌ها در سه بخش نگرش‌های مشترک در دو گروه سنی، نگرش‌های گروه زیر ۳۰ سال و نگرش‌های بالای ۳۰ سال آورده شده است.^۱

بخش نخست: نگرش‌های مشترک زنان نسبت به مفهوم آزادی در دو گروه سنی زیر ۳۰ سال و بالای ۳۰ سال
آزادی فردی: آزادی فردی از نگاه آیزایا برلین که تحت عنوان آزادی منفی یا همان محدودیت‌هایی که نباید باشد تا آزادی فردی وجود داشته باشد ناظر بر آزادی‌های شخصی افراد است، محدوده‌ای که از نظارت و تسلط قانون یا هر گونه اصول دیگری بر کنار است (۳۷).

مشارکت‌کننده در پژوهش ملیحه ۵۸ ساله: «آزادی یعنی اینکه قوانین جامعه جوری باشه که من به عنوان یک شهروند حق انتخاب داشته باشم، یعنی اینکه آزادانه رفتار کنم تا جایی که به دیگران آسیبی وارد نکنم، یعنی اینکه برای داشتن یک زندگی معمولی مدام با دیوار مواجه نشم»، و در مورد نگرش‌اش به آزادی حجاب: «آدم می‌تونه کم حجاب باشه، ولی انسان سالمی باشه، بنظرم عادلانه‌اس که حجاب با دیدگاه و عقیده شخص مطابقت داشته باشه». نگرش ملیحه مطابق با نظریه آیزایا برلین از آزادی فردی ناظر بر آزادی‌های شخصی افراد است، محدوده‌ای که از نظارت و تسلط قانون یا هر گونه اصول دیگری بر کنار است (۱۹).

آزادی مدنی: این حق به حقوقی اشاره دارد که شهروندان در اجتماع برای ادامه حیات خود به آنها نیاز اساسی دارند (۳۸). «برلین آزادی مدنی را با عنوان آزادی مثبت در آثارش مورد بررسی قرار می‌دهد، در حقیقت قوانینی که باید وجود داشته باشد تا آزادی شکل بگیرد، به عبارتی روشن‌تر؛ مجموعه مقولات و مفاهیم کلی که در قالب یک مکتب یا قوانین، در اعمال، افکار و روابط افراد تا حد زیادی شکل می‌گیرد (۳۹)».

مشارکت‌کننده در پژوهش اکرم ۵۹ ساله: «آزادی یعنی اینکه بدونم تلاش‌هام بی‌نتیجه نمی‌مونه، آزادی یعنی اینکه همه قوانین درست اجرا بشن، آزادی یعنی برابری در همه چی، آزادی یعنی اینکه امنیت شغلی داشته باشم»، و در مورد نگرش‌اش به آزادی حجاب: «در مورد مسئله حجاب باید در قوانین اجتماعی بازنگری صورت بگیره». بنظر می‌رسد اکرم احساس بی‌عدالتی را تجربه می‌کند و از نداشتن امنیت شغلی رنج می‌برد؛ همان وظایفی که برلین (۴۰) به عنوان قوانین مدنی که باید در حوزه اختیارات دولت لحاظ و به درستی اجرا گردد تا احساس آزادی مدنی، احساس برابری، امنیت شغلی، امنیت جانی و مالی و اتحاد بین مردم و دولت صورت پذیرد، که این مسئله در نگرش

^۱ به دلیل محدودیت در تعداد لغت، تنها به ذکر بخشی از نظرات (نقل و قول‌های مستقیم) مشارکت‌کنندگان در پژوهش اکتفا شده است.

تعیین حدود اختیار فرد توسط قانون و جلوگیری از تحمیل اراده آزاد یک فرد بر فرد دیگر (۹).

آزادی توأم با دینداری: مشارکت‌کننده در پژوهش طاهره ۴۹ ساله؛ «آزادی و محدودیت رو اسلام مشخص می‌کنه و من به عنوان فردی مسلمان برای تعیین میزان و حد آزادی به قرآن مراجعه می‌کنم، و بهش عمل می‌کنم.» و در مورد نگرش‌اش به حجاب؛ «حجاب بر هر زن بالغی واجب و باید مطابق قانون حجاب رعایت بشه.» بنظر می‌رسد طاهره حد آزادی فردی و مدنی خود را طبق اصول اعتقادی‌اش به دین اسلام برای خود ترسیم نموده است. این نگاه و نگرش با اصل ۲۰ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران مطابقت دارد (۴۲).

جمع‌بندی بخش کیفی: همان‌گونه که در نتایج نیز مشاهده گردید آزادی مدنی به عنوان مهم‌ترین دغدغه مشترک زنان در نگاه به مفهوم آزادی در هر دو گروه مشاهده شد. زیر مضمون‌های آزادی مدنی به ترتیب از بیش‌ترین به کم‌ترین تکرار "بازنگری در قوانین حجاب، آزادی امنیت (جانی، مالی، شغلی و رفت و آمد)، برقراری عدالت، بازنگری در عرف، اجرای درست قوانین، آزادی بیان و آزادی عقیده" بدست آمده است؛ و در گام بعدی تم آزادی فردی با ۱۰۱ تکرار استخراج گردید. زیر مضمون‌های مربوط به آزادی فردی به ترتیب از بیش‌تر به کم‌تر مربوط به "آزادی در انتخاب پوشش، آزادی انتخاب (حق انتخاب به عنوان شهروند، حق انتخاب با رعایت حقوق دیگران،

حق انتخاب در انجام کارهای دلخواه، حق انتخاب بدون قضاوت دیگران)، آزادی فکر و اندیشه" بوده است. در ادامه، تفاوتی که در نگاه زنان به مفهوم آزادی بین دو گروه مشاهده شد عبارت است از؛ گروه سنی زیر ۳۰ سال آزادی فردی را همراه با حق زندگی پر از نشاط و مدیریت بدن با عقیده شخصی بیان نموده و در گروه سنی بالای ۳۰ سال آزادی فردی همراه با مدیریت بدن با توجه به شرایط فرهنگی و اجتماعی جامعه بوده است. در گروه سنی بالای ۳۰ سال ۱۱ مورد به پیروی از قوانین، و ۸ مورد به آزادی توأم با دینداری نیز اشاره شده است.

یافته‌های کمی: پرسش‌نامه در ۴ بخش سوالات دموگرافی، نگرش نسبت به آزادی فردی، نگرش نسبت به آزادی مدنی و دینداری تنظیم شده است، لازم به توضیح است که سوالات نگرشی با توجه به بعد شناختی که عقاید آگاهانه فرد در رابطه با موضوع نگرش است مدنظر بوده است. نتایج در دو بخش توصیفی و استنباطی قابل مشاهده است.

نتایج آزمون آلفای کرونباخ در متغیر آزادی فردی ۰/۸۹۴، آزادی مدنی ۰/۷۹۲ و دینداری از حیث حجاب ۰/۹۱۲ بدست آمده که گویای پایایی خیلی خوب ابزار پژوهش می‌باشد. جدول شماره دو مشخصات

دموگرافی پاسخ دهندگان را به تفکیک دو گروه سنی مورد مطالعه نشان می‌دهد.

جدول ۲. مشخصات دموگرافی شرکت کنندگان

متغیرهای دموگرافی		طبقات		زیر ۳۰ سال		بالای ۳۰ سال	
				تعداد	درصد	تعداد	درصد
وضعیت تاهل	مجرد	ازدواج رسمی	ازدواج سفید	۴۰۱	۰/۷۷	۱۲۷	۱۸/۰
				۱۰۳	۱۹/۸	۵۰۱	۰/۷۱
				۱۰	۱/۹	۱۷	۲/۴
				۷	۱/۳	۶۱	۸/۶
سطح تحصیلات	زیر دیپلم	دیپلم	فوق دیپلم	۲۰۱	۳۸/۶	۱۹۱	۲۷/۱
				۸۰	۱۵/۴	۷۶	۱۰/۸
				۲۸	۵/۴	۴۵	۶/۴
				۱۲۰	۲۳/۰	۱۶۷	۲۳/۷
شغل	فوق لیسانس	لیسانس	فوق لیسانس	۴۹	۹/۴	۱۱۷	۱۶/۶
				۴۳	۸/۳	۱۱۰	۱۵/۶
				۱۰۳	۱۹/۸	۲۹۵	۴۱/۸
				۳۱	۶/۰	۳۶۱	۵۱/۱
سطح درآمد سرپرست خانوار	زیر ۱۰ میلیون در ماه	دکتری و بالاتر	شاغل	۱۲۵	۲۴/۰	۱۴	۲/۰
				۲۲۴	۴۳/۰	۰	۰/۰
				۳۸	۷/۳	۳۶	۵/۱
				۳۹۳	۷۵/۴	۵۴۱	۷۶/۶

۱۰/۳	۷۳	۱۸/۰	۹۴	بین ۱۰ تا ۲۰ میلیون در ماه
۹/۱	۶۴	۲/۳	۱۲	بین ۲۰ تا ۳۰ میلیون در ماه
۴/۰	۲۸	۴/۲	۲۲	بین ۳۰ تا ۴۰ میلیون در ماه
۰/۰	۰	۰/۰	۰	بیشتر از ۴۰ میلیون در ماه

است. باتوجه به نرمال بودن متغیرهای مورد بررسی در گروههای مورد مطالعه از آزمون لون و تی دو نمونه مستقل به منظور مقایسه میانگین متغیرها در دو گروه سنی استفاده شده است. جدول شماره ۳ نتایج آزمون ها را نشان می دهد.

تست نرمال بودن داده ها: یکی از شروط لازم برای انتخاب آزمون آماری مناسب در تحلیل داده ها و مشخص شدن نحوه توزیع داده ها است (۴۳). همان گونه که در جدول ۳ قابل مشاهده می باشد. میزان معناداری در نتایج آزمون های فوق در متغیرها بالاتر از ۰/۰۵ است. بنابراین، توزیع نرمال داده ها مورد تایید

جدول ۳. مقایسه میانگین متغیرها در دو گروه سنی زیر ۳۰ سال و بالای ۳۰ سال

متغیر	گروه	تعداد	میانگین	انحراف معیار	آزمون لون	آزمون تی	آزمون KS
					آماره	درجه	سطح
					سطح	آماره	سطح
					معناداری	آزادی	معناداری
آزادی فردی	زیر ۳۰	۵۲۱	۸۴/۷۴	۷/۳۱	۱۱۱/۲۰۸	۱۲/۰۱۸	۰/۰۵۲
	بالای ۳۰	۷۰۶	۷۸/۴۷	۱۰/۹۳			۰/۰۷
آزادی مدنی	زیر ۳۰	۵۲۱	۴۰/۷۷	۳/۵۶	۵۷/۱۳۰	۱۰/۴۶۸	۰/۰۵۹
	بالای ۳۰	۷۰۶	۳۸/۲۶	۴/۴۸			۰/۰۵۴

به منظور بررسی تاثیر متغیر دینداری و متغیرهای دموگرافی بر آزادی فردی و مدنی در دو گروه سنی به ترتیب از روش های ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون چندمتغیره استاندارد استفاده شده است. خلاصه نتایج مدل و تاثیر متغیرهای مستقل بر متغیرهای وابسته به ترتیب در جداول ۴ و ۵ در ادامه گزارش شده است.

در جدول بالا با توجه به نتایج حاصل در آزمون لون، P مقدار این آزمون در تمام موارد کم تر از ۰/۰۵ بوده و لذا، نابرابری واریانس ها تایید می شود. بنابراین، نتایج آزمون تی با فرض ناهمگنی واریانس ها گزارش شده است، با توجه به نتایج به دست آمده از مقایسه متغیرها در گروه های مورد مطالعه توسط آزمون تی مشاهده می شود؛ تفاوت

معنی داری بین متغیرها در دو گروه سنی وجود دارد، زیرا سطح معناداری در آزمون مربوطه کم تر از ۰/۰۵ می باشد.

جدول ۴. نتایج ضریب همبستگی

متغیر	گروه	ضریب همبستگی	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل شده	آماره F	سطح معنی داری	نتیجه مدل رگرسیونی
آزادی فردی	زیر ۳۰	۰/۸۰	۰/۶۵۱	۰/۶۴۸	۱۹۲/۳۰	۰/۰۰۰	مدل معنی دار است
	بالای ۳۰	۰/۹۳	۰/۸۷۴	۰/۸۷۳	۹۶۹/۵۹۳	۰/۰۰۰	مدل معنی دار است
آزادی مدنی	زیر ۳۰	۰/۶۰۹	۰/۳۷۱	۰/۳۶۵	۶۰/۶۵۲	۰/۰۰۰	مدل معنی دار است
	بالای ۳۰	۰/۸۵۳	۰/۷۲۸	۰/۷۲۶	۳۷۴/۳۶۴	۰/۰۰۰	مدل معنی دار است

جدول ۵: نتایج ضرایب جدول ۵. آزمون رگرسیون چندمتغیره استاندارد

گروه	متغیر	ضریب B	خطای استاندارد	ضریب استاندارد	آزادی فردی	
					آماره t	سطح معنی داری
زیر ۳۰ سال	ثابت	۴۸/۷۹۰	۱/۵۹		۳۱/۴۹۲	۰/۰۰۰
	دینداری	۱/۷۹	۰/۰۵۹	۰/۸۱۵	۳۰/۳۰۶	۰/۰۰۰
	تاهل	-۰/۶۹	۰/۳۶۴	-۰/۰۵۳	-۱/۹۰۱	۰/۰۵۸
	تحصیلات	۰/۶۸۳	۰/۱۳۲	-۰/۱۶	-۵/۱۸	۰/۰۰۰
	درآمد سرپرست	۰/۸۲۷	۰/۳۷۱	-۰/۰۸	-۳/۰۵۶	۰/۰۰۲
بالای ۳۰ سال	ثابت	۱۲/۳۵	۱/۰۱		۳۴/۷۷	۰/۰۰۰
	دینداری	۲/۰۶	۰/۰۳	۰/۸۹	۶۲/۶۹	۰/۰۰۰
	تاهل	-۰/۵۱	۰/۲۰	-۰/۰۳۵	-۲/۴۸	۰/۰۱
	تحصیلات	۱/۳۰	۰/۰۹	۰/۲۱۸	۱۳/۹۵	۰/۰۰۰
	درآمد سرپرست	۰/۳۳	۰/۲۰۴	-۰/۰۲۵	-۱/۶۴۹	۰/۱۰
آزادی مدنی						
زیر ۳۰ سال	ثابت	۲۶/۵۰۰	۱/۰۱۵		۲۶/۱۱۹	۰/۰۰۰
	دینداری	۰/۶۲۶	۰/۰۳۹	۰/۵۸۴	۱۶/۱۵	۰/۰۰۰
	تاهل	-۰/۰۳۲	۰/۲۳۸	-۰/۰۰۵	-۰/۱۳۵	۰/۸۹
	تحصیلات	-۰/۱۵۶	۰/۰۸۶	-۰/۰۷۶	-۰/۸۰۶	۰/۰۷
	درآمد سرپرست	۰/۳۵۶	۰/۱۷۷	۰/۰۷۳	۲/۰۲۱	۰/۰۴
بالای ۳۰ سال	ثابت	۲۰/۴۴۵	۰/۶۵۷		۳۱/۱۰۵	۰/۰۰۰
	دینداری	۰/۸۳۳	۰/۰۲۱	۰/۸۱۳	۳۸/۸۳۴	۰/۰۰۰
	تاهل	۰/۰۱۶	۰/۱۳۶	۰/۰۰۲	۰/۱۱۶	۰/۹
	تحصیلات	۰/۶۰۶	۰/۰۶۱	۰/۲۲۹	۰/۹۶۱	۰/۰۰۰
	درآمد سرپرست	-۰/۵۲۴	۰/۱۳۳	-۰/۰۸۸	-۳/۹۴۶	۰/۰۰۰

نتایج جدول ۵ نشان می‌دهد متغیر دینداری در هر دو گروه سنی بر نگرش به آزادی فردی و آزادی مدنی زنان موثر بوده و با توجه به اعداد آماره t هر چه سن بالاتر می‌رود تاثیر دینداری در نگرش زنان به آزادی فردی و مدنی بیش‌تر می‌شود. وضعیت تاهل فقط در گروه سنی بالای ۳۰ سال در نگرش به آزادی فردی موثر بوده، سطح تحصیلات در گروه سنی زیر ۳۰ سال و بالای ۳۰ سال در نگرش به آزادی فردی و در گروه سنی بالای ۳۰ سال در نگرش به آزادی مدنی موثر گزارش شده است. سطح درآمد در گروه سنی زیر ۳۰ سال در نگرش به آزادی فردی و مدنی و در گروه سنی بالای ۳۰ سال در نگرش به آزادی مدنی موثر می‌باشد.

جمع‌بندی بخش کمی: متغیرهای دموگرافی شرکت‌کنندگان شامل وضعیت تاهل، سطح تحصیلات، شغل و سطح درآمد سرپرست خانوار بوده است، که در گروه زیر ۳۰ سال به ترتیب، "طبقات مجردین با بیش‌ترین حضور، درآمد زیر ۱۰ میلیون تومان در ماه، دانش‌آموزان و در

نهایت شرکت‌کنندگان زیر دیپلم" بوده‌اند؛ و در گروه بالای ۳۰ سال به ترتیب، طبقات "درآمد زیر ۱۰ میلیون تومان در ماه، شاغلین، زیر دیپلم و لیسانس، و در نهایت مجردین" بوده‌اند. نتایج آزمون نشان داد، متغیر دینداری بر متغیرهای آزادی فردی و مدنی در گروه بالای ۳۰ سال بیش‌تر از گروه زیر ۳۰ سال است، و همچنین، تاثیر دینداری در هر دو گروه بر آزادی فردی بیش از آزادی مدنی بوده است، و در نتایج ضرایب رگرسیونی تاثیر دینداری در گروه بالای ۳۰ سال بیش‌تر از گروه زیر ۳۰ سال است. وضعیت تاهل بر آزادی فردی در هر دو گروه تاثیر معکوس را نشان داده است. سطح تحصیلات در هر دو گروه بر آزادی فردی و در گروه بالای ۳۰ سال نیز بر آزادی مدنی بیش‌ترین اثر را نشان داده است. تاثیر متغیر سطح درآمد سرپرست خانوار در گروه زیر ۳۰ سال بر آزادی فردی سپس مدنی بوده، و در گروه بالای ۳۰ سال رابطه مستقیم با آزادی فردی و رابطه معکوس با آزادی مدنی را نشان داده است.

بحث و نتیجه گیری

جامعه ایران دوران گذار را تجربه می کند و این تغییر و تحول باعث شده تا شناخت و دوباره خوانی مفاهیم از اهمیتی ویژه برخوردار شود. مفهوم «آزادی» از دیرباز در نظر اندیشمندان مورد توجه بوده و همچنین، در نگرش زنان با تعارضات بروز یافته جامعه امروز دارای اهمیتی دوچندان شده است.

بدین منظور این دستاورد علمی سعی بر شناخت نگرش زنان در رابطه با مفهوم آزادی در دو گروه سنی زیر ۳۰ سال و بالای ۳۰ سال داشته است. این پژوهش با رویکرد آمیخته و با استفاده از روش تحلیل تماتیک در بخش کیفی و روش پیمایشی در بخش کمی انجام شده است. جامعه آماری زنان بین ۱۷ تا ۵۰ سال ایرانی انتخاب شده اند. تعداد شرکت کنندگان در بخش کیفی تا رسیدن به مرحله اشباع نظری ۲۰۵ نفر بوده اند، و پاسخ گوین در بخش کمی ۱۲۲۷ نفر پرسش نامه را پاسخ داده اند. فرآیند نمونه گیری در بخش کیفی با انجام مصاحبه های نیمه ساختاریافته در میدان پژوهش انجام شده و در بخش کمی با در اختیار گذاشتن لینک پرسش نامه الکترونیکی در جامعه مورد نظر صورت گرفته است. نتایج در دو بخش کیفی و کمی به تفکیک مورد مطالعه قرار گرفته و در نهایت به صورت یکپارچه در تفسیر نتایج قرار گرفته اند. نتایج بخش کیفی به روش تحلیل تماتیک با ارائه مدل مفهومی برآمده از پاسخ ها گزارش شده است و نتایج بخش کمی در دو قسمت آمار توصیفی و آمار استنباطی ارائه شده است. هدف پژوهش پی بردن به نگرش زنان ایرانی نسبت به مفهوم آزادی در دو گروه سنی زیر ۳۰ سال و بالای ۳۰ سال و مقایسه نگرش شان نسبت به آزادی بوده است.

در تاریخ بشر تقریباً همه اخلاقیون مفهوم آزادی را ستوده اند. در این مطالعه پی بردن به نگرش زنان به مفهوم آزادی با تاکید بیش تر بر «نظریه آزادی برلین» بوده، بنابراین نتایج مبتنی بر نظریه مذکور واکاوی شده است. برلین به عنوان یک تکثرگرای لیبرال، هر گونه رده بندی ارزش ها را محکوم به شکست می داند. از دیدگاه وی «آزادی» چه از نوع فردی آن، و چه از نوع مدنی اش، ارزش های حقیقی هستند که گاه با یکدیگر ناسازگار شده و خلافتورزی می یابند، و گاه در دیگر موارد امکان دارد با هم پیوند یافته و حتی وابسته به یکدیگر باشند. آنچه برلین به آن اعتراض دارد استفاده از آزادی مدنی به شیوه های متعدد به منظور توجیه سلب و ترک آزادی فردی و نیز حقیقی ترین صورت های آزادی مدنی و خیانت به هر دو آنهاست. البته آزادی فردی به تنهایی کفایت نمی کند زیرا ارزش های دیگر مطرح است ارزش هایی که بدون آن چه بسا زندگی ارزش زیستن نداشته باشد. آزادی مستلزم نیازهای اساسی مانند امنیت، سعادت، عدالت، نظم، همبستگی اجتماعی و صلح است. بعضی

از صورت های آزادی باید محدود باشد تا برای دیگر هدف های نهایی انسان فضایی گشوده شود. اما نبودن آزادی فردی خفقان بار می آورد. آزادی فردی یعنی کنار نهادن یا نبودن موانع به قصد دستیابی به دیگر ارزش های اساسی انسانی. از طرفی، بدون قواعد کلی افراد را نمی توان از شر استبداد و آشوب در امان داشت. بی شک آزاد بودن مطلق از قوانین، یعنی هرج و مرج مطلق، به عبارتی بدون اقتدار نسبی و آزادی محدود، جامعه برپا نخواهد بود.

مرکز ثقل اندیشه برلین از مفهوم آزادی انتخاب فردی است. با این حال، حق انتخاب فرد مطلق نیست زیرا در این صورت به حق انتخاب دیگران تعرض می شود. بنابراین، حق انتخاب فرد محدودیت هایی پیدا می کند. این محدودیت ها به موجب ارزش های اخلاقی هر جامعه و نیز به اقتضای ضرورت رعایت دیگر غایات بشری، به ویژه عدالت و برابری ایجاد می شود. چون آزادی با دیگر ارزش های ما تعارض دارد، باید آن را در مواردی محدود کرد تا به سایر آرمان ها آسیبی نرسد، اما به نظر برلین باید همواره و به هر قیمتی حوزه حداقلی از آزادی انتخاب مطلق و نقض ناشدنی برای فرد باقی بماند زیرا در غیر این صورت ماهیت انسان به منزله موجودی خود مختار نقض می شود. "همواره باید بخشی از هستی انسان از حوزه نظارت اجتماعی آزاد و مستقل بماند."

بطور کلی جامعه سیاسی مشوق آزادی، حوزه انتخاب و اختیار فرد را گسترش می دهد و حتی محدودیت ها و موانع درونی و ذهنی انتخاب آزاد را کاهش می دهد. آزادی به بودن جامعه ای باز بستگی دارد که در آن افکار و شیوه های زندگی گوناگون با یکدیگر رقابت کنند (۴۴).

یکی از اصلی ترین دغدغه های برلین یا به نوعی حتی مهم ترین رسالتی که وی بر دوش خود احساس می کند دفاع از آزادی و جلوگیری از مسخ شدن انسان ها از طریق سلب نمودن قلمرو آزادی آنان یا گرفتن حق انتخاب از آنان و یا حتی فریب و دست کاری غیر مستقیم در انتخاب های آنان است. برلین با یک بار تعیین قلمرو آزادی برای همیشه مخالف بوده و باور دارد باید با منشی تجربه باور و بدون دخالت آموزه های پیشاتجربی، از هر نوعی که باشد به طور مستمر و متناسب با شرایط ملموس و مشخص به این تعیین حدود پرداخت و از بار مسئولیت شانه خالی نکرد.

در نهایت، نگاه آیزایا برلین به ذات انسان از یک سو و اعتقاداتش به انتخاب گری انسان، باور به کثرت گرایی ارزشی و عقیم ماندن عقل در انتخاب ها و حل و فصل مسائل اخلاقی و ارزشی و مخالفت با هر گونه پیش بینی در خصوص حل مسائل انسانی از سوی دیگر، او را به بیان این مطلب سوق می دهد که

حل مسائل انسانی را صرفاً محصل رویکرد تجربه^۱ باور بدانیم (۳۷).

یکپارچه سازی نتایج بخش کیفی و کمی پژوهش نشان داده است؛ نگرش زنان ایرانی نسبت به مفهوم آزادی را می توان به سه دسته آزادی فردی، آزادی مدنی و آزادی توأم با دینداری تقسیم کرد. در رابطه با آزادی فردی نتایج حاکی از آن است که در دو گروه سنی در مضامین آزادی در فکر و اندیشه، آزادی انتخاب و آزادی در انتخاب پوشش جزء نگرش های مشترک بوده و پر تکرارترین مضمون مربوط به آزادی در انتخاب پوشش بوده است، و در مدیریت بدن تمایز بین نگرش افراد زیر ۳۰ سال و بالای ۳۰ سال دیده شده است؛ به طوریکه زنان زیر ۳۰ سال مدیریت بدن را با عقیده شخصی خود صحیح دانسته و زنان بالای ۳۰ سال موافق مدیریت بدن با توجه به شرایط فرهنگی، اجتماعی و عرف جامعه نشان داده اند، هر چند که آزادی در انتخاب پوشش بوده، ولی توجه به عرف و قانون را مد نظر داشته اند. نگرش زنان به آزادی با پژوهش پرویزی و همکارانش در رابطه با سلامت دختران نوجوان و پارادوکس آزادی- محدودیت و نتایج پژوهش علیخانی که رابطه بین میزان گرایش زنان جوان به سبک زندگی مدرن و نظر آنان نسبت به آزادی را مورد مطالعه قرار داده است هم خوانی دارد و همچنین، این بخش از نتایج با تعریف آیزایا برلین از حوزه آزادی فردی که به تفصیل در پاراگراف قبلی به آن پرداخته شد مطابقت دارند. در رابطه با آزادی مدنی نتایج نشان داده است در دو گروه سنی مضامین مشترک آزادی بیان، آزادی امنیت، اجرای درست قوانین، برقراری عدالت، بازنگری در عرف، بازنگری در قوانین حجاب بوده است؛ پرتکرارترین مضمون ها به ترتیب مربوط به بازنگری در قوانین حجاب، آزادی امنیت (جانی، مالی، شغلی و رفت و آمد) و برقراری عدالت بوده اند. نتایج بخش مدنی نیز به تعریف آیزایا برلین از مفهوم آزادی مدنی اشاره داشته و مطابقت دارند. وجه تمایز بین دو گروه در نگرش به آزادی مدنی مربوط به پیروی از عرف و قانون در گروه بالای ۳۰ سال مشاهده شده است. همچنین، نتایج نشان داد، دینداری در نگرش زنان به مفهوم آزادی موثر بوده به طوریکه؛ هر چه سن بالاتر می رود نگاه دینداری در نگرش به مفهوم آزادی بیش تر می شود. نتایج بخش دینداری و تاثیر آن بر مفهوم آزادی با پژوهش شایگان فر به رابطه دینداری و نگرش نسبت به آزادی مطابقت دارد. وضعیت تاهل بر آزادی فردی در هر دو گروه تاثیر معکوس را نشان داده است. سطح تحصیلات در هر

^۱ منظور از رویکرد تجربه باور این است که در موقعیت ها به طور کلی می توان در خصوص غایات و ارزش ها دست به تعدیل زد و از فلان ارزش کاست و به فلان ارزش افزود.

دو گروه بر آزادی فردی و در گروه بالای ۳۰ سال نیز بر آزادی مدنی بیش ترین اثر را نشان داده است. تاثیر متغیر سطح درآمد سرپرست خانوار در گروه زیر ۳۰ سال بر آزادی فردی سپس مدنی بوده و در گروه بالای ۳۰ سال رابطه مستقیم با آزادی فردی و رابطه معکوس با آزادی مدنی را نشان داده است. نتایج بدست آمده با اصول ۱۹، ۲۰، ۲۱، ۲۷، ۲۸ و ۳۱ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران^۲ و ماده های ۲، ۳، ۶، ۷، ۱۸، ۱۹ و ۲۳ در اعلامیه جهانی حقوق بشر^۳ و نظریه مفهوم آزادی منفی و

^۲ اصل ۱۹ تساوی حقوق مردم، مردم ایران از هر قوم و قبیله که باشند از حقوق مساوی برخوردارند و رنگ و نژاد، زبان و مانند اینها سبب امتیاز نخواهد بود.

اصل ۲۰ حمایت قانون از همه مردم به طور یکسان، همه افراد ملت از زن و مرد یکسان در حمایت قانون قرار دارند و از همه حقوق انسانی، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی با رعایت موازین اسلام برخوردارند.

اصل ۲۱ تضمین حقوق زن، دولت موظف است حقوق زن را در تمام جهات با رعایت موازین اسلامی تضمین نماید و امور زیر را انجام دهد: ۱- ایجاد زمینه های مساعد برای رشد زن و احیای حقوق مادی و معنوی او. ۲- حمایت مادران، بالخصوص در دوران بارداری و حضانت فرزند، و حمایت از کودکان بی سرپرست. ۳- ایجاد دادگاه صالح برای حفظ کبان و بقای خانواده.

۴- ایجاد بیمه خاص بیوگان و زنان سالخورده و بی سرپرست. ۵- اعطای قیومت فرزندان به مادران شایسته در جهت غیبه آنها در صورت نبودن ولی شرعی.

اصل ۲۷ آزادی تشکیل اجتماعات و راهپیمایی ها، تشکیل اجتماعات و راهپیمایی ها، بدون حمل سلاح به شرط آنکه مختل به مبانی اسلام نباشد آزاد است.

اصل ۲۸ حق داشتن شغل، هر کس حق دارد شغلی را که بدان مایل است و مخالف اسلام و مصالح عمومی حقوق دیگران نیست برگزیند. دولت موظف است با رعایت نیاز جامعه به مشاغل گوناگون برای همه افراد امکان اشتغال به کار و شرایط مساوی را برای احراز مشاغل ایجاد نماید.

اصل ۳۱ حق داشتن مسکن، داشتن مسکن متناسب با نیاز، حق هر فرد و خانواده ایرانی است، دولت موظف است با رعایت اولویت برای آنها که نیازمندترند به خصوص روستائین و کارگران زمینه اجرای این اصل را فراهم کند (معاونت حقوقی ریاست جمهوری، معاونت تدوین و انتشار قوانین و مقررات، قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، فصل سوم، حقوق ملت، آذرماه ۱۳۹۵، چاپ چهارم).

^۳ ماده ۲ (۱) هرکس می تواند بدون هیچ گونه تمایز مخصوصاً از حیث نژاد، رنگ، جنس، زبان، مذهب، عقیده سیاسی یا هر عقیده دیگر و همچنین، ملیت، وضع اجتماعی، ثروت، ولادت یا هر موقعیت دیگر، از تمام حقوق و آزادی های ذکر شده در این اعلامیه بهره مند شود.

ماده ۳ هر کس حق زندگی، آزادی و امنیت ملی دارد.

ماده ۶ هر کس حق دارد شخصیت حقوقی او در همه جا به عنوان یک انسان در مقابل قانون شناخته شود.

ماده ۷ همه در برابر قانون مساوی هستند و حق دارند بدون تبعیض و بالسویه از حمایت قانون برخوردار شوند. همه حق دارند در مقابل هر تبعیضی که ناقض اعلامیه حاضر باشد و بر علیه هر تحریکی که برای چنین تبعیضی به عمل آید به گونه ای برابر از حمایت قانون بهره مند شوند.

همبستگی بین دولت و ملت در معرض مخاطرات گوناگون قرار می گیرد.

به طور کلی؛ آنچه در نتایج مشهود و قابل تامل است، نگاه زنان نسبت به مفهوم آزادی، بیش تر دغدغه ای مدنی ست تا فردی؛ مدنی بدین معنا، عواملی از جمله آزادی بیان، آزادی امنیت (جانی، مالی، شغلی و رفت و آمد)، اجرای درست قوانین، برقراری عدالت، بازنگری در عرف و در قوانین حجاب و در نهایت آزادی عقیده. واقعیت اینجاست زنان ایرانی در بخش خاصی از تاریخ قرار گرفته اند. جامعه ایران هنوز مسیر مدرنیته را کاملاً طی نکرده، و سنت و تعصبات بر زندگی شان سایه افکنده است. و همچنین، زنان در ارتباط با دنیای بیرون به واسطه ی جهانی شدن فرهنگ و توسعه شبکه های ارتباطی و غیره توانسته اند دست کم تغییرات جوامع مدرن را مشاهده کنند؛ بنابراین، این موقعیت دوگانه در کنار فهم جدید آن ها از مفهوم آزادی، وضعیتی خاص و پیچیده را برایشان ایجاد کرده است (۴۵).

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

در این مقاله اصول اخلاقی در پژوهش از جمله عدم تخلف، سودمندی، خودمختاری و عدالت طبق نظریه اخلاقی مورفی و دینگوال مورد توجه بوده است؛ و به منظور سلامت اخلاقی این مطالعه، به کیفیت علمی، آسایش شرکت کنندگان و همچنین، احترام به شان و حقوق آنها رعایت شده است.

حامی مالی

این مقاله حامی مالی ندارد.

مشارکت نویسندگان

تمام نویسندگان در مقاله مشارکت کرده اند.

تعارض منافع

در این مقاله هیچ گونه تعارض منافی وجود ندارد و حق کپی رایت رعایت شده است.

مثبت آیزایا برلین در هر دو گروه و پژوهش عمادی (۱۳۹۷) بررسی نگرش دانشجویان نسبت به عدالت اجتماعی و آزادی با تاکید بر میدان دانشگاهی مطابقت دارند.

مبتنی بر نظریه آزادی آیزایا برلین ترسیم مرز آزادی فردی و مدنی و آزادی توأم با دینداری در جامعه ای مثل ایران با تکرار ارزشی مسئله ای دشوار و پیچیده است. باید پذیرفت جهان اخلاق ذاتاً متکثر است و انسان باید میان ارزش های سازش ناپذیر دست به انتخاب بزند. همان طور که در نظریه آیزایا برلین بدان اشاره شده است "آزادی منفی یعنی کنار نهادن یا نبودن موانع که به قصد دستیابی به دیگر ارزش های اساسی انسانی به آن ها نیازی نباشد، و آزادی مثبت یعنی رویه عمل در قالب یک نظام یا مکتب فکری، اما آزادی منفی نیز چنان است که نبود آن دیگر ارزش ها را فرو می ریزد زیرا دیگر فرصتی دست نمی دهد که ارزش ها شکوفا شوند و اگر مجموعه ارزش های متنوع نباشد دیگر زندگی زندگی نخواهد بود. از طرفی آزاد بودن مطلق از قوانین یعنی هرج و مرج. با آنکه آزادی یعنی نبود موانع، اما نوعی نظارت بر آزادی لازم است و این خود ایجاد مانع است (۱۳)". مفهومی که در نگاه زنان مورد مطالعه گویا و روشن است.

براستی، چگونه باید آزادی و مرز آن را مشخص کرد و چگونه می توان در هر مورد خاص بیش ترین فرصت ها را بدست آورد. بر اساس نظریه آیزایا برلین که قبل تر بدان مفصل پرداخته شد در چنین شرایطی معقول تر آن خواهد بود که با توجه به هسته مرکزی و حداقلی و عام ارزش ها و با در نظر گرفتن واقعیات جامعه، بهترین تعادل و توازن را میان ارزش ها و غایات در زندگی فردی و جمعی ایجاد نمود. این مهم را باید پذیرفت مادام که قلمرو و حدود آزادی فردی و جمعی با توجه به نیاز و واقعیات اجتماعی ترسیم نشود امنیت و عدالت و نظم و

ماده ۱۸ هر کس حق دارد از آزادی فکر، وجدان و مذهب بهره مند شود. این حق متضمن آزادی تغییر مذهب یا عقیده همچنین، آزادی اظهار عقیده و ایمان است.

ماده ۱۹ هر کس حق آزادی عقیده و بیان دارد و حق مزبور شامل آن است که از داشتن عقاید خود بیم و اضطرابی نداشته باشد و در کسب اطلاعات و افکار و در اخذ و انتشار آن به تمام وسایل ممکن و بدون ملاحظات مرزی آزاد باشد.

ماده ۲۳ (۱) هر کس حق دارد کار کند، کار خود را آزادانه انتخاب نماید، شرایط منصفانه و رضایت بخشی برای کار خواستار باشد و در مقابل بیکاری مورد حمایت قرار گیرد. (۲) همه حق دارند بدون هیچ تبعیضی، در مقابل کاری کسادی، اجرت مساوی دریافت دارند (اعلامیه جهانی حقوق بشر، سازمان ملل متحد، اداره اطلاعات همگانی. ۲۵ نوامبر ۲۰۱۹). برای دریافت متن کامل اعلامیه مراجعه کنید به <https://iran.un.org>

^۱ مراجعه شود به بخش پیشنهادها

References

- 1- Mustafaei R. Investigating the gender attitude of Shahr Khoi women towards citizenship rights, Master's thesis, (2017). Al-Zahra University, Faculty of Social Sciences. [persian].
- 2- Mustafaei R. Investigating the gender attitude of Shahr Khoi women towards citizenship rights, Master's thesis, (2017). Al-Zahra University, Faculty of Social Sciences [persian].
- 3- Mahmoudi A. The evolution of the concept of freedom in the Iranian press (a comparative study of the Islamic Constitutional Revolution with an emphasis on two newspapers, Sur Esrafil and Kayhan, Master's thesis, (2011). Allameh Tababaei University, Faculty of Social Sciences and Communication, Department of Social Communication Sciences. [persian].
- 4- Andlit Moghadam N. The perceptual compatibility of religiosity and freedom in Mashhad city, Master's thesis, (2012). Ferdowsi University of Mashhad, Faculty of Social Sciences, research orientation. [persian].
- 5- Hayek F. Legislation and freedom. (2002). Translation: Mahshid Moeari, Musa Qninejad. New design publications.
- 6- Alborz University of Higher Education, History of the Islamic Revolution. [persian].
- 7- Sayadzadeh p. The political and social position of women in the period of the Selaj and Khwarazmshahs, Master's thesis, (2011). Shahid Chamran University of Ahvaz, Faculty of Literature and Human Sciences. [persian].
- 8- Sadrnabavi F, Torshizi M, Daneshvar H. A phenomenological study of women journalists on the phenomenon of gender inequality in the working environment of the press, Journal of Social Sciences, Faculty of Literature and Humanities, Ferdowsi University, (2021).serial number 37, pp. 255-285. [persian].
- 9- Alikhani N. Examining the relationship between the degree of young people's tendency towards modern lifestyle and their opinion about freedom in society (Case study of Tehran City, Districts 3-7 and 18) Master's thesis, (2016). Al-Zahra University, Faculty of Social and Economic Sciences, Faculty of Social Sciences, research orientation. [persian].
- 10- Ashuri M. A research on the function of existential freedom from Erwin's perspective in Albercamo's plays, Master's thesis, (2014). Islamic Azad University, Central Tehran Branch, Faculty of Art and Architecture, Art Research Department. [persian].
- 11- Emadi F. Examining students' attitudes towards social justice, freedom and anti-colonial approaches with an emphasis on the academic field, Master's thesis, (2017). Shahid University, Faculty of Humanities, Sociology. [persian].
- 12- Shariati s. Examining the relationship between religiosity and attitude towards freedom, Master's thesis, (2011). Faculty of Management and Accounting University, Faculty of Social Sciences, Department of Sociology. [persian].
- 13- Parvizi S, Nikbakht, A. Adolescent girls' health and freedom/restriction paradox, women's research, (2004). volume 2, number 2, pp. 5-16. [persian].
- 14- Aghakandi F. Iran's criminal policy in support of individual rights and freedoms, master's thesis, (2017). Tabriz University, Faculty of Law and Social Sciences, Department of Law, Department of Criminal Law and Criminology. [persian].
- 15- Farjifar Sh, Kozazi M. Examining the concept of freedom and law, (2016). number 29, autumn and winter 96, research journal of Ghanaian literature, pp. 149-168. [persian].
- 16- Naseri sh. Restrictions on collective freedoms in Iran's subject laws and international human rights documents, Master's thesis, (2016). Qom University, Faculty of Law. [persian].
- 17- Kardegar H. Explaining the concept of freedom and justice from Allameh Tabatabai's point of view in order to extract its implications in civil education, master's thesis, (2016). philosophy and history of education, Khwarazmi University, Faculty of Psychology and Educational Sciences. [persian].
- 18- Joda N, Akhan Nilchi N. Systematic analysis of the impact of the concept of freedom in terms of the Convention on the Elimination of Discrimination against Women in the authors of Family Support, (2016). Number 70, Year 1994, Women's Strategic Studies. [persian].

- 19- Qomi M, Vaktabi M. A comparative study of freedom from the point of view of Shahid Motahari and Jean-Paul Sartre, (2015). Year 8, Number 29, Autumn 1995, Scientific-Research Quarterly of Ayin Hikmat, 149-177. [persian].
- 20- Abbasi b. Human rights and fundamental freedoms (three generations of human rights in Islam, Iran and international and regional documents, Faculty of Law and Political Sciences, (2015). University of Tehran, second edition, Justice Publishing. [persian].
- 21- Kohi K. Sociological explanation of body management among women in Tabriz city, doctoral thesis, (2011). Isfahan University, Faculty of Literature and Human Sciences, Department of Social Issues. [persian].
- 22- Akwani H, Shafiei Seifabadi M. Religious knowledge and its impact on the concept of freedom in the thought of Imam Khomeini (RA), Scientific-Research Quarterly, Research Journal of the Islamic Revolution, (2014). 4 (15): 45-64. [persian].
- 23- Almasi M, Badami M, Jahangiri J. Freedom, the root of humanity, a basis for human rights, (2016). No. 24, Azar 1996, National Research Monthly, pp. 157-168. [persian].
- 24- Ansari M. Examining the Legal System of Media Freedoms in Iran in the Light of International Documents and Its Many Challenges, Master's Thesis, (2011). Tabriz University, Faculty of Humanities and Social Sciences. [persian].
- 25- Akbari Malestan R. The limits of freedom in the Islamic system from Imam Khomeini's point of view, Hozur Quarterly, Institute for Editing and Publishing Imam Khomeini's Works, (2011). 9(1):6-29. [persian].
- 26- Legal Vice President of the Republic, Vice President for Compilation and Publication of Laws and Regulations, Constitution of the Islamic Republic of Iran, Chapter 3, Nation's Rights. December (2015), fourth edition).
- 27- Margaret M. Freedom of Assembly and Petition: The First Amendment, Its Constitutional History and the Contemporary Debate (Bill of Rights), (2010). Prometheus Books
- 28- O'Dowd T. Pilate's Paramount Duty: Constitutional 'Reasonableness' and the Restriction of Freedom of Speech and Assembly, in Khilnani, S.; Raghavan, V. and Thiruvengadam, A., eds., Comparative Constitutionalism in South Asia, Oxford, (2010). University Press, India
- 29- OSCE. Guidelines on freedom of peaceful assembly, (2010). Published by the OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR), Second edition
- 30-RohdeStephen F. Freedom of Assembly, (2005). Facts on File Inc
- 31- Guignon Ch. Heideggers Concept of Freedom in Lnterpretting Heidegger, Critical essays, Combridge University. (2011). pp.79 -105
- 32- Creswell J.W, Plano Clark V.L. Advanced mixed methode research design. In social and ehavioral research, (2003). (pp:209-240). Thousands Oaks, CA: sage.
- 33- Patton M.Q. Qualitative evaluative and research me thods, (1990). Newbury Park, CA: Sage
- 34- Morse J.M. Approaches to gualitative – quantitative methological triangul ation. Nursing Research, (1991). 40, 120-123.
- 35- Meshkat M, Fazli M. Examining the concept of freedom from Isaiah Berlin's point of view, the third issue of autumn 2019, Naqsh Jahan Humanities Research, (2013). pp. 1-38. [persian].
- 36- Mill J. About Azadi, translated by Mahmoud Sana'i, (2009). Tehran, Roshangan Publishing House and Women's Studies
- 37- Berlin I. The power of Ideas, political realism, London, (2000). Chatto & windus Press.
- 38- Berlin I. Concepts and categories: From Hope and Fear Set Free, philosophical essays, (1978). Princeton university press.
- 39-Berlin I. The Hedgehog and The fox: an essay on Tolstoys view of history, London, (1953). weidenfeld& Nicolson press.
- 40- The Universal Declaration of Human Rights, approved by the United Nations General Assembly in November (2019). [persian].
- 41- Naibi H. Advanced applied statistics with spss, (2012). third edition, Tehran University Press. [persian].
- 42- Hajizadeh J. A comparative study of the opinions and political thoughts of Karl Popper and Jürgen Habermas about

democracy, Master's thesis, (2009). Isfahan University, Faculty of Administrative Sciences and Economics, Political Science. [persian].

43- Maleki P, Dehghan H, Khademian T. Sociological explanation of the factors influencing the body management of Sanandaj women (case study: women aged 25 to 45 living in the city of Sanandaj).

Women and Society Quarterly, (2023). 15(58): 145-158.

doi: 10.30495/jzv.2024.32260.4047

44- Nikkho S, Aslani M, Rizvan Khah S. Explaining the role of chastity and hijab in the stability of social security from the perspective of the Qur'an. Women and Society Quarterly, (2023). 15(58): 185-196. doi: 10.30495/jzv.2024.21008.2812

